

Pääkirjoitus

Mari Maasilta

Mikä on mediatutkijan ekologinen jalanjälki?

Suomalaisessa median ja viestinnätutkimuksessa on viime vuosina tehty melko runsaasti ilmastonmuutokseen liittyvää tutkimusta. Esimerkiksi Pertti Vehkalahti on tutkinut suomalaisten sanomalehtien ilmastopuhetta ydinvoimakirjoittelun yhteydessä (Vehkalahti 2016). Jaakko Kangas on pureutunut ilmastonmuutoksen visuaaliseen esittämiseen ja selvittänyt ilmatoriskien esittämistä Helsingin Sanomissa (Kangas 2016) ja Ville Kumpu on tutkinut YK:n ilmastokokouksen uutisointia diskurssiteorian ja agonistisen demokratian näkökulmista (Kumpu 2014). Myös kansainvälisesti tutkimusalue näkyy sekä konferenssien työryhmäesityksissä että tieteellisinä julkaisuina (esim. Eide & Kunelius 2012).

Mutta riittääkö pelkkä tutkimusten julkaiseminen vai voisiko tutkijan ilmastotietoisuus ulottua pidemmälle? Minkälainen voisi olla se ”rohkea avaus”, jossa tutkijat ja käytännön toimijat yhdessä siirtävät ilmastotietoisuutta käytäntöön?

Äskettäin Suomessakin uutisoitiin YK:n ympäristöohjelma UNEP:n johtajaan kohdistuneesta kritiikistä, joka johtui hänen ylenpalttisesta lentomatkailustaan. Norjalainen ilmastojohtaja Erik Solheim istui lehtitietojen mukaan vakanssinsa ensimmäisten 660 päivän aikana yhteensä 529 päivänä lentokoneessa. YK:n sisäisen raportin mukaan läheskään kaikki matkapäivät eivät liittyneet suoranaisesti Solheimin tehtäviin ympäristöohjelman palveluksessa, vaan niitä oli tehty myös viikonloppuisin. YK:n tilintarkastustointon OIOS:n laatima raportti arvostelee Solheimia siitä, että matkoja ei ollut perusteltu riittävästi, varsinkin kun lentomatkailu synnyttää runsaasti hiilidioksidipäästöjä. (Huuska 2018.) Ilmastojohtajan matkailua koskeva uutisointi oli tärkeää paitsi ilmastotietoisuudesta myös julkisten varojen käytön kannalta. Raportin mukaan kahden vuoden matkustelun hinnaksi tuli noin 430 000 euroa.

Uutinen ilmastojohtajan matkailusta palautti mieleeni syyllisyyden, jota tunsin osallistuessani kahden vuoden ajan EU-rahoitteiseen liikkuvuus- ja tutkimushankkeeseen. Hankkeen keskeisenä tavoitteena oli kannustaa osallistuvien yliopistojen henkilöstöä tutustumaan toisiinsa ja sitä kautta kehittämään uusia yhteisiä hankkeita eurooppalaisten ja afrikkalaisten partneriyliopistojen välillä. Lisäksi tutkimuksen avulla pyrittiin voimaannuttamaan etelän syrjäytymisvaarassa olevia nuoria. Matkaan lähti kustakin

partneriyliopistosta vuosittain kymmeniä tutkijoita, suunnittelijoita ja muita asiantuntijoita. Omasta yliopistostani edestakainen matka kohdemaahan edellytti vähintään kuu-
den lennon käyttämistä, joskus jopa kahdeksan. Jos en olisi tehnyt kotimaanosuuksia
junalla, kolmen hankkeessa tekemäni matkan aikana olisin noussut lentokoneeseen vä-
hintään kahdeksantoista kertaa. En uskalla edes laskea, kuinka monta lentoa hankkeen
takia yhteensä neljän vuoden aikana lennettiin, mutta useita satoja niitä oli jo vuosittain.
Onneksi en myöskään joudu arvioimaan, olivatko hankkeen tulokset kaikkien sen aiheut-
tamien hiilidioksidipäästöjen arvoiset.

Tutkimusrahoitusta hakiessaan tutkijat joutuvat pohtimaan hankkeensa eetti-
syyttä ja punnitsemaan sen tutkittaville aiheuttamia haittoja suhteessa hyötyyn. Tänä
vuonna Akatemian tutkimushankehakuun on lisätty myös kohta, joka vaatii hakijaa ker-
tomaan, miten hanke edistää kestävä kehityksen tavoitteita, esimerkiksi hiilineutraalia
yhteiskuntaa, resurssiviisasta taloutta tai luonnon kantokykyä kunnioittavia elämänta-
poja. Toistaiseksi hakemuksessa ei vaadita arvioimaan hankkeen ilmastovaikutuksia,
mutta näinä vastuullisuutta peräänkuuluttavina aikoina tämä voisi olla seuraava askel.

Koneen Säätio on jo ryhtynyt toimeen, sillä se on mukana testaamassa ekologista
kompensaatiota käytännössä. Säätio osti vuonna 2017 Kemiönsaaresta suojeltavaksi
130 hehtaarin alueen, jonka avulla hyvitetään Koneen Säätion työntekijöiden ja apura-
hansaajien aiheuttamia ympäristöhaittoja. Haittoja syntyy ennen kaikkea lentämisestä,
sillä säätio myöntää paljon apurahoja matkustamiseen. (Saavalainen 26.9.2018.)

Kirjallisuus

- Eide, Elisabeth & Kunelius, Risto (toim.) (2012). *Media Meets Climate. The Global Challenge for Journalism*. Göteborg: Nordicom.
- Huuska, Jukka (2018) ”YK:n ympäristö-ohjelman norjalaista johtajaa epäillään tarpeettomasta ja ylenpalttisesta lento-matkailusta”. Uutinen. *Helsingin Sanomat* 14.9.2018
- Kangas, Jaakko (2016). Näkymätön ilmasto, näkyviä kuvia: Ilmastoriskin visualisointi ja kuvallisen kehystämisen Helsingin Sanomissa. *Media & viestintä* 39: 4, 209–227.
- Kumpu, Ville (2014). Kaikki yhdessä yhteisen ilmaston puolesta? Yksimielisyys ja erimielisyys Helsingin Sanomien ja Iltä-Sanomien ilmastokokousuutisoinnissa. *Media & viestintä* 37: 4, 40–59.
- Saavalainen, Heli (2018) ”Lomalentojen aiheuttaman huonon omatunnon voi ostaa puhtaaksi rahalla – Mutta onko ekologisesta kompensaatiosta oikeasti hyötyä ympäristölle?” Uutinen. *Helsingin Sanomat* 26.9.2018.
- Vehkalahti, Pertti (2016). Ilmastomuutoksen ydinasiat: Ilmastokonsensus Fennovoima-kirjoittelussa 2007–2013. *Media & viestintä* 39:2, 93–116.